

Fremsat den 11. november 2021 af miljøministeren (Lea Wermelin)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om beskyttelse af havmiljøet

(Geologisk lagring af CO₂ under havbunden)

§ 1

I lov om beskyttelse af havmiljøet, jf. lovbekendtgørelse nr. 1165 af 25. november 2019, som ændret ved § 4 i lov nr. 126 af 30. januar 2021 og § 33 i lov nr. 1436 af 29. juni 2021, foretages følgende ændringer:

1. I § 4, stk. 2, indsættes efter »enhver bortskaffelse i havet«: »på havbunden og under havbunden«.

2. Før § 25 indsættes som overskrift i kapitel 9:
»Forbud mod dumpning«

3. I § 25 indsættes i stk. 1 efter »optaget havbundsmateriale« og i stk. 2 efter »eller indlaste dem«: », jf. dog stk. 3«.

4. I § 25 indsættes som stk. 3:
»Stk. 3. Miljøministeren fastsætter regler om, at geologisk lagring af CO₂ under havbunden kan undtages fra forbuddene i stk. 1 og 2.«

5. Før § 26 indsættes som overskrift:

»Dumpning af optaget havbundsmateriale«

6. Efter § 29 indsættes i kapitel 9:

»Geologisk lagring af CO₂ under havbunden

§ 29 a. Klima-, energi- og forsyningsministeren kan efter orientering af miljøministeren indgå aftaler med andre lande om transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden.

Stk. 2. Klima-, energi- og forsyningsministeren kan efter orientering af miljøministeren fastsætte regler om gennemførelsen af aftalerne efter stk. 1.«

§ 2

Loven træder i kraft den 1. januar 2022.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Indledning

2. Lovforslagets hovedpunkter

2.1. Undtagelse af geologisk lagring af CO₂ under havbunden fra forbuddet mod dumpning

2.1.1. Gældende ret

2.1.1.1. Havmiljøloven

2.1.1.2. Undergrundsloven

2.1.1.3. Londonprotokollen

2.1.1.4. OSPAR-konventionen

2.1.1.5. Helsingfors-konventionen

2.1.2. Miljøministeriets overvejelser

2.1.3. Den foreslåede ordning

2.2. Transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden

2.2.1. Gældende ret

2.2.1.1. Londonprotokollen

2.2.2. Miljøministeriets overvejelser

2.2.3. Den foreslåede ordning

3. Konsekvenser for opfyldelsen af FN's verdensmål

4. Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige

5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

6. Administrative konsekvenser for borgerne

7. Klimamæssige konsekvenser

8. Miljø- og naturmæssige konsekvenser

9. Forholdet til EU-retten

10. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

11. Sammenfattende skema

1. Indledning

Klimaudfordringerne er en global problemstilling, som berører alle verdens lande, og som medfører behov for, at alle bidrager til at løse udfordringerne med bl.a. udledning af drivhusgasser. Det er den danske regerings ambition, at Danmark skal være et foregangsland i den internationale klimaindsats, som kan inspirere og påvirke resten af verden. I 2020 vedtog et bredt flertal i Folketinget en klimalov. Formålet med klimaloven er, at Danmark skal reducere udledningen af drivhusgasser i 2030 med 70 pct. i forhold til niveauet i 1990, og at Danmark bliver et klimaneutralt samfund i senest 2050 med Parisaftalens målsætning om at begrænse den globale temperaturstigning til 1,5 grader celsius for øje.

For at indfri målet om 70 pct. reduktion af drivhusgasudledningerne i 2030 har regeringen (Socialdemokratiet) sammen med Venstre, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Liberal Alliance og Alternativet indgået en klimaaftale for energi og industri i juni 2020 om bl.a. fangst, transport og lagring af CO₂ i Danmark samt transport af indfanget CO₂ på tværs af landegrænser. Aftalen skal sikre, at der sættes skub i udviklingen af teknologien med fangst, transport og lagring af CO₂ og forudsætter, at fangst, transport og lagring af CO₂ sker under sikkerheds- og miljømæssige forsvarlige forhold.

CO₂-lagring i undergrunden kan finde sted i geologiske formationer f.eks. sandsten, som er velegnet til CO₂-lagring. Det vurderes, at der i Danmarks havområder findes gode muligheder for geologisk lagring af CO₂ under havbunden i bl.a. Nordsøen, Skagerrak og Kattegat.

Geologisk lagring af CO₂ i undergrunden reguleres af lov om anvendelse af Danmarks undergrund (undergrundsloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 1533 af 16. december 2019, som ændret ved lov nr. 883 af 12. maj 2021. Tilladelse til geologisk lagring af CO₂ skal meddeles efter denne lov. Geologisk lagring af CO₂ er endvidere reguleret i bekendtgørelse nr. 1425 af 30. november 2016 om geologisk lagring af CO₂ m.v. (CCS-bekendtgørelsen), som sammen med undergrundsloven gennemfører Europa-Parlamentets og Rådets direktiv nr. 31 af 23. april 2009 om geologisk lagring af kuldioxid (CCS-direktivet).

Et konkret CO₂-lagringsprojekt vil efter undergrundslovens

§ 23 både i planlægningsfasen og i forbindelse med en tilladelse være underlagt reglerne om vurdering af virkninger på miljøet efter lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) (miljøvurderingsloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 973 af 25. juni 2020 med senere ændringer, hvorefter de konkrete miljømæssige konsekvenser vil blive vurderet.

Havmiljøloven forbyder dumpning af materialer og stoffer i havet, i havbunden og under havbunden, og transport af materialer og stoffer til dumpning. Forbuddene omfatter også geologisk lagring af CO₂ under havbunden.

På den baggrund foreslås det at ændre havmiljøloven, således at miljøministeren bemyndiges til at fastsætte regler, som undtager geologisk lagring af CO₂ under havbunden fra forbuddet mod dumpning og forbuddet mod transport af materialer og stoffer til dumpning.

Londonprotokollen, der er en del af London-konventionen under IMO (International Maritime Organisation), og hvis formål er at forhindre havforurening ved dumpning af affald og andre stoffer, indeholder et forbud mod eksport af stoffer og materialer, herunder CO₂, til dumpning. I 2009 blev der vedtaget en ændring til Londonprotokollens artikel 6, der undtager eksport af CO₂ fra forbuddet i artikel 6.

Det er regeringens holdning, at Danmark skal tiltræde ændringen af Londonprotokollens artikel 6. Hvis Folketinget vedtager lovforslaget, vil vedtagelsen indebære, at Folketinget giver samtykke til, at Danmark kan tiltræde ændringen til Londonprotokollens artikel 6, jf. grundlovens § 19, stk. 1, 2. pkt. Ændringen til Londonprotokollens artikel 6 er optrykt som bilag 2 til lovforslaget. En dansk oversættelse af ændringen er optrykt som bilag 3.

På den baggrund foreslås det endvidere, at bemyndige klima-, energi- og forsyningsministeren til at indgå aftaler med andre lande om transport af CO₂ med henblik på lagring af CO₂ under havbunden. I tilknytning hertil foreslås det, at klima-, energi- og forsyningsministeren bemyndiges til at fastsætte regler om gennemførelsen af sådanne aftaler.

2. Lovforslagets hovedpunkter

2.1. Undtagelse af geologisk lagring af CO₂ under havbunden fra forbuddet mod dumpning

2.1.1. Gældende ret

2.1.1.1. Havmiljøloven

Havmiljøloven fastsætter et generelt forbud mod dumpning af stoffer eller materialer, bortset fra dumpning af optaget havbundsmateriale, jf. § 25, stk. 1.

Dumpning er nærmere defineret i havmiljølovens § 4, stk. 2. Efter bestemmelsen forstås ved dumpning enhver bortskaffelse i havet af stoffer eller materialer fra eller sammen med skibe, fly eller bevægelige eller fast anbragte platforme og enhver bortskaffelse i havet af skibe, fly eller bevægelige eller fastanbragte platforme, herunder enhver udledning, udflydning eller bortskaffelse af stoffer eller materialer, der er bragt om bord eller transporteres med henblik på bortskaffelse eller stammer fra behandling af stoffer eller materialer, der er bragt om bord eller transporteres med henblik på bortskaffelse.

Det fremgår af forarbejderne til havmiljølovens § 4, stk. 2, i lov nr. 476 af 30. juni 1993, at dumpning også omfatter dumpning på havbunden og under havbunden, jf. Folketingstidende 1992-93, tillæg A, spalte 7317.

Det fremgår af CCS-direktivet, at lagring af CO₂ i vandsøjlen er forbudt, jf. artikel 2, stk. 4. Forbuddet i CCS-direktivet blev gennemført ved en ændring af havmiljøloven, jf. lov nr. 463 af 15. maj 2017, hvorefter forbuddet mod dumpning i § 25, stk. 1, blev præciseret til også at omfatte CO₂ lagring, jf. Folketingstidende 2016-17, A, L 110 som fremsat, s. 15f.

Havmiljølovens eneste undtagelse til forbuddet mod dumpning i havet er dumpning af optaget havbundsmateriale. Dumpning af optaget havbundsmateriale kan kun ske efter tilladelse fra Miljøstyrelsen, der foretager en miljømæssig vurdering af påvirkningen for havet og naturen. Der gælder ikke nogen tilsvarende undtagelse for geologisk lagring af CO₂ under havbunden.

Forbuddet mod dumpning gælder i danske havområder, herunder dansk territorialfarvand, dansk eksklusiv økonomisk zone og dansk kontinentalsokkelområde, men finder bl.a. også anvendelse for danske skibe uden for disse områder, jf. havmiljølovens § 2.

2.1.1.2. Undergrundsloven

Geologisk lagring af CO₂ (også under havbunden) reguleres af undergrundsloven, som finder anvendelse for undergrunden, herunder også i dansk territorialfarvand, dansk eksklusiv økonomisk zone og på dansk kontinentalsokkel-

område. Tilladelse til geologisk lagring af CO₂ i undergrunden skal meddeles efter undergrundsloven. Geologisk lagring af CO₂ i undergrundsloven er endvidere reguleret i CCS-bekendtgørelsen, som sammen med undergrundsloven gennemfører CCS-direktivet.

De gældende regler om meddelelse af tilladelser til geologisk lagring af CO₂ i den danske undergrund fremgår af undergrundslovens kapitel 6 om anden anvendelse og kapitel 6 a om særlige bestemmelser om geologisk lagring og rørført transport af CO₂.

Undergrundsloven indeholder derudover i kapitel 7 a generelle krav for tilladelser udstedt i medfør af undergrundsloven om f.eks. teknisk og finansiel kapacitet, udpegning og godkendelse af operatører, forsikring, sikkerhedsstillelse og opdeling af tilladelser. Undergrundslovens kapitel 8 indeholder hjemmel til at føre tilsyn med tilladelser meddelt i medfør af undergrundsloven.

CCS-bekendtgørelsen fastsætter de nærmere rammer for tilladelser meddelt efter undergrundsloven til geologisk lagring af CO₂. Et konkret CO₂-lagringsprojekt - efter undergrundslovens § 23 - vil både i planlægningsfasen og i forbindelse med en tilladelse være underlagt reglerne om vurdering af virkninger på miljøet efter miljøvurderingsloven, hvorefter de konkrete miljømæssige konsekvenser vil blive vurderet.

2.1.1.3. Londonprotokollen

IMO's Londonprotokol, hvis formål er at forhindre havforurening ved dumpning af affald og andre stoffer, blev vedtaget den 7. november 1996 og trådte i kraft den 24. marts 2006. Danmark undertegnede protokollen den 17. april 1997, og for Danmarks vedkommende finder den anvendelse for alle dele af Danmarks havområder, og gælder for alle skibe, der sejler under dansk flag.

Londonprotokollen indeholder et generelt forbud mod dumpning i havet i artikel 4, stk. 1, 1. led. Dumpning er defineret i Londonprotokollen som enhver bevidst bortskaffelse og lagring af affald og andre materialer i havet fra skibe, fly, platforme eller andre menneskeskabte konstruktioner på havet. Det omfatter derudover enhver bevidst bortskaffelse i havet af skibe, fly, platforme og andre menneskeskabte konstruktioner på havet, jf. artikel 1, stk. 4.

I Londonprotokollens Annex I er oplyst, hvad der kan undtages fra forbuddet mod dumpning, herunder optaget havbundsmateriale. I 2006 blev der vedtaget en ændring til Londonprotokollens Annex I, således at geologisk lagring af CO₂ kan undtages fra forbuddet mod dumpning.

Det er op til de enkelte tiltrædende lande at vurdere, om de ønsker at undtage områder fra forbuddet mod dumpning i national lovgivning i henhold til Londonprotokollens artikel 4, stk. 2.

Undtager de tiltrædende lande til Londonprotokollen geologisk lagring af CO₂ fra forbuddet mod dumpning, skal lagring ske efter reglerne i Londonprotokollens Annex II, hvorefter det kun kan ske efter tilladelse, og når der er foretaget en miljøkonsekvensvurdering heraf.

Som nævnt ovenfor i afsnit 2.1.1.1. er det kun optaget havbundsmateriale, der efter den nugældende havmiljølovs § 25, stk. 1, kan dumpes i havet efter tilladelse, hvilket er i overensstemmelse med Londonprotokollens Annex I.

2.1.1.4. OSPAR-konventionen

OSPAR-konventionen, hvis formål er beskyttelse af havmiljøet i det Nordøstlige Atlanterhav, blev undertegnet den 22. september 1992 og trådte i kraft den 25. marts 1998. Danmark tiltrådte konventionen i 1995, og den finder anvendelse for så vidt angår Danmark i de danske dele af Nordsøen, Skagerrak og Kattegat, inklusiv indre territorialfarvande, samt for Færøerne og den østlige del af Grønland.

Parterne i OSPAR-konventionen er foruden Danmark, Belgien, Finland, Frankrig, Tyskland, Island, Irland, Luxembourg, Holland, Norge, Portugal, Spanien, Sverige, Schweiz, Storbritannien og Den Europæiske Union. Danmark repræsenterer hele Kongeriget, herunder Grønland og Færøerne, i OSPAR.

OSPAR-konventionen indeholder bestemmelser, hvorefter der ikke må ske dumpning af affald og andre stoffer i havet, havbunden og i havets undergrund i henhold til artikel 3, stk. 1, og i bilag II og III.

Dumpning defineres som enhver bevidst bortskaffelse i havet, havbunden og havets undergrund af affald og andre materialer fra skibe, fly eller platforme og enhver bevidst bortskaffelse i havet, havbunden og havets undergrund af skibe, fly, platforme eller offshore rørledninger, jf. artikel 1, litra f.

OSPAR-landene vedtog i 2007 en ændring til konventionens bilag II og III om dumpning, således at forbuddet mod dumpning ikke gælder for CO₂ lagring. Ændringen fastsætter samtidig betingelser for, hvornår der kan ske CO₂-lagring under havbunden, herunder bl.a. at det skal ske i geologiske formationer i undergrunden, og at lagringen hovedsageligt skal bestå af CO₂ og kun må indeholde mindre mængder af andet materiale, som stammer fra fangst, trans-

port eller lagringsprocesser af CO₂. CCS-bekendtgørelsen indeholder lignende krav til lagringslokalitet og renheden af CO₂, som også følger af CCS-direktivet.

Danmark accepterede ændringen til OSPAR-konventionen den 23. juni 2011. Ændringen trådte derefter i kraft den 23. juli 2011 og gælder for alle de lande, der har tiltrådt ændringen.

2.1.1.5. Helsingfors-konventionen

Helsingfors-konventionen om beskyttelse af havmiljøet i Østersøområdet blev undertegnet den 9. april 1992 og trådte i kraft den 17. januar 2000. Danmark tiltrådte konventionen den 18. april 1996, og den finder, for Danmark, anvendelse for de danske dele af Østersøområdet inklusiv Kattegat, Sundet og Bælterne og de indre territorialfarvande i Østersøområdet.

Parterne i Helsingfors-konventionen er foruden Danmark, Estland, Den Europæiske Union, Finland, Tyskland, Letland, Litauen, Polen, Rusland og Sverige.

Helsingfors-konventionen forbyder dumpning i Østersøområdet, undtagen optaget havbundsmateriale, jf. artikel 11, stk. 1 og 2. Dumpning defineres som enhver tilsigtet bortskaffelse i havet eller havbunden af affald og andre stoffer fra skibe, andre menneskeskabte konstruktioner på havet eller luftfartøjer, jf. artikel 2, stk. 4, litra a, nr. i.

Der er ikke i Helsingfors-konventionen en undtagelse fra forbuddet mod dumpning for så vidt angår geologisk lagring af CO₂, hvorfor Helsingfors-konventionen forbyder geologisk lagring af CO₂ under havbunden i Østersøområdet.

2.1.3. Miljøministeriets overvejelser

Den gældende havmiljølovs § 25, stk. 1, indeholder et forbud mod dumpning af stoffer og materialer i havet, hvilket også omfatter geologisk lagring af CO₂. Havmiljøloven forhindrer således geologisk lagring af CO₂ under havbunden på Danmarks område.

Havmiljøloven gennemfører de gældende konventioner om beskyttelse af havmiljøet, herunder Londonprotokollen, OSPAR-konventionen og Helsingfors-konventionen. Londonprotokollen indeholder et generelt forbud mod dumpning i havet, men i 2006 blev der vedtaget en ændring til Londonprotokollens Annex I, således at geologisk lagring af CO₂ kan undtages fra forbuddet mod dumpning, dog skal lagring ske efter reglerne i Londonprotokollens Annex II, hvorefter det kun kan ske efter tilladelse, og når der er foretaget en

miljøkonsekvensvurdering heraf. OSPAR-konventionen indeholder tilsvarende regler, hvorefter der ikke må ske dumpning af affald og andre stoffer i havet, havbunden og i havets undergrund. I 2007 blev en ændring til konventionens bilag II og III om dumpning vedtaget, således at forbuddet mod dumpning ikke gælder for CO₂-lagring. Ændringen fastsætter samtidig betingelser for, hvornår der kan ske CO₂ lagring under havbunden, herunder bl.a. at det skal ske i geologiske formationer i undergrunden, og at lagringen hovedsageligt skal bestå af CO₂ og kun må indeholde mindre mængder af andet materiale, som stammer fra fangst, transport eller lagringsprocesser af CO₂.

CCS-bekendtgørelsen indeholder lignende krav som Londonprotokollen og OSPAR-konventionen til lagringslokali-tet, renheden af CO₂, og som også følger af CCS-direkti-vet, hvorfor kravene allerede gælder efter gældende lovgivning. Derudover vil et konkret CO₂-lagringsprojekt både i planlægningsfasen og i forbindelse med en tilladelse være underlagt reglerne om vurdering af virkninger på miljøet efter miljøvurderingsloven, hvorefter de konkrete miljømæs-sige konsekvenser vil blive vurderet.

Eftersom både Londonprotokollen og OSPAR-konventionen indeholder bestemmelser, som undtager geologisk lagring af CO₂ fra forbuddet mod dumpning, er det Miljøministeriets opfattelse at det vil være muligt at lagre CO₂ under havbun-den i det Nordøstatlantiske havområde, herunder Danmarks dele af Nordsøen og Skagerrak.

Helsingfors-konventionen indeholder derimod ikke en undtagelse for geologisk lagring af CO₂ under havbunden til forbuddet mod dumpning af stoffer og materialer. Det er således Miljøministeriets opfattelse, at det ikke er muligt at lagre CO₂ under havbunden i Østersøområdet, herunder Sundet, Lillebælt, Storebælt, Kattegat og de indre territorial-farvande i Østersøområdet.

Geologisk lagring af CO₂ under havbunden i Østersøområ-det forudsætter således en ændring af Helsingfors-konventi-onen. En ændring af Helsingfors-konventionen er betinget af enstemmighed fra samtlige konventionsparter. Det er Mil-jøministeriets vurdering, at en ændring af Helsingfors-kon-ventionen ikke vil være mulig inden fremsættelsen af dette lovforslag, eftersom en konventionsændring må ventes som minimum at tage 1-2 år. Lovforslaget fremsættes dog på nuværende tidspunkt af hensyn til at sikre muligheden for geologisk lagring af CO₂ under havbunden i Nordsøområ-det.

I forbindelse med udmøntningen af den foreslåede bemyndi-gelsesbestemmelse i § 1, nr. 3, hvorefter det forudsættes, at der i en bekendtgørelse fastsættes en undtagelse til forbud-det mod dumpning for så vidt angår geologisk lagring af

CO₂, vil det således blive fastsat, at undtagelsen ikke skal gælde for Østersøområdet. Se nærmere herom i afsnit 2.2.3.

2.1.2. Den foreslåede ordning

Det foreslås at ændre definitionsbestemmelsen i havmiljølo-vens § 4, stk. 2, så det udtrykkeligt fremgår, at dumpning i havet også omfatter dumpning i havbunden og under hav-bunden.

Der vil alene være tale om en præcisering af gældende ret, idet det fremgår af forarbejderne til lov nr. 476 af 30. juni 1993 om beskyttelse af havmiljøet, at dumpningsbegrebet også omfatter dumpning i havbunden og under havbunden, jf. Folketingstidende 1992-93, tillæg A, spalte 7317.

Derudover foreslås det, at miljøministeren bemyndiges til at fastsætte regler som undtager geologisk lagring af CO₂ under havbunden fra forbuddet mod dumpning af stoffer og materialer i havmiljølovens § 25, stk. 1.

Det forudsættes i den forbindelse, at bemyndigelsesbestem-melsen udmøntes således, at der fastsættes regler, som und-tager geologisk lagring af CO₂ under havbunden i en be-kendtgørelse. Som følge af Helsingfors-konventionens for-bud mod dumpning vil bekendtgørelsens anvendelsesområ-de begrænses således, at undtagelsen ikke vil gælde for Østersøområdet, og der vil således ikke kunne ske lagring af CO₂ under havbunden i Østersøområdet.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 1 og 4, og bemærknin-gerne hertil.

2.2. Transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden.

2.2.1. Gældende ret

Det fremgår af havmiljølovens § 25, stk. 2, at det ikke er tilladt med henblik på dumpning, bortset fra dumpning af havbundsmateriale, at overlade stoffer eller materialer til transport eller at transportere eller indlaste dem.

Havmiljøloven finder anvendelse på alle danske skibe, luft-fartøjer, platforme og rørledninger, uanset hvor de befin-der sig. Forbuddet mod dumpning gælder endvidere i dan-ske havområder, herunder dansk territorialfarvand, dansk eksklusiv økonomisk zone og dansk kontinentalsokkelområ-de. Forbuddet mod transport af stoffer og materialer med henblik på dumpning i havmiljølovens § 25, stk. 2, gælder således for transport med skibe, platforme, rørledninger og

luftfartøjer og således ikke for eksempelvis transport med lastbil.

Geologisk lagring af CO₂ under havbunden anses for at være dumpning i henhold til havmiljølovens § 25, stk. 1. Forbuddet i havmiljølovens § 25, stk. 2, mod transport af stoffer eller materiale med henblik på dumpning, omfatter således også transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden i danske og i andre landes havområder.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne til havmiljølovens § 25, stk. 2, jf. lov nr. 476 af 30. juni 1993, at den omfatter enhver indlastning og transport her i landet, når formålet er dumpning, bortset fra dumpning af havbundsmateriale. Det gælder, uanset om der måtte være givet dumpningstilladelse i udlandet, jf. Folketingstidende 1992-93, tillæg A, spalte 7328 f.

Det fremgår derudover, at uanset formuleringen af bestemmelsen er det ikke hensigten at forhindre transport i danske farvande af stoffer eller materialer bestemt for dumpning, idet en sådan hindring vil være i modstrid med retten til »uskadelig passage« gennem søterritoriet og »transitpassage« gennem internationale stræder i henhold til havretskonventionen, jf. Folketingstidende 1992-93, tillæg A, spalte 7329. Udenlandske skibe vil således kunne passere gennem danske havområder med indlastet CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden i andre landes havområder.

2.2.1.1. Londonprotokollen

Londonprotokollens artikel 6 indeholder et forbud mod eksport af stoffer og materialer med henblik på dumpning i andre lande. Den 30. oktober 2009 blev en ændring til artikel 6 vedtaget, som undtager eksport af CO₂ til geologisk lagring under havbunden fra forbuddet mod eksport af stoffer og materialer til dumpning.

Ændringen til artikel 6 er endnu ikke trådt i kraft som følge af manglende tiltrædelse fra de tiltrædende lande. Ikrafttræden kan ske, når 2/3 af de tiltrædende lande til Londonprotokollen meddeler IMO, at de accepterer ændringen. Derefter vil ændringen træde i kraft efter 60 dage. Siden ændringen blev vedtaget, har 6 ud af i alt 53 lande accepteret ændringen. Danmark har endnu ikke accepteret ændringen.

I oktober 2019 blev resolution LP. 5(14) vedtaget. Denne muliggør, at ændringen til Londonprotokollens artikel 6 om eksport af CO₂ midlertidigt kan anvendes, hvis et tiltrædende land har accepteret ændringen og anmodet IMO om at kunne anvende bestemmelsen i henhold til resolutionen, uagtet at ændringen til artikel 6 ikke er trådt i kraft.

Londonprotokollen stiller krav om, at lande, der vil eksportere CO₂ med henblik på lagring i et andet land, indgår en aftale med det modtagende land. En aftale skal fastslå ansvarsfordelingen for meddelelse af tilladelse til CO₂-lagring og vilkårene herfor. Hvis der indgås aftale om eksport af CO₂ til geologisk lagring under havbunden med lande, der ikke har tiltrådt Londonprotokollen, skal aftalen endvidere sikre, at vilkårene for eksport og meddelelse af tilladelse til lagring af CO₂ sker i overensstemmelse med Londonprotokollen og øvrige internationale regler.

2.2.2. Miljøministeriets overvejelser

For at kunne lagre CO₂ under havbunden skal CO₂ transporteres fra det sted, hvor det indfanges, og hen til den konkrete lagringslokalitet, uanset om lagringen skal finde sted på eller uden for Danmarks område.

Efter den gældende havmiljølovs § 25, stk. 2, er det ikke tilladt med henblik på dumpning at overlade stoffer eller materialer til transport eller at transportere eller indlaste dem.

Det er således Miljøministeriets opfattelse, at miljøministeren bør bemyndiges til at fastsætte regler, som undtager transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden fra forbuddet mod transport af stoffer og materialer til dumpning i henhold til havmiljølovens § 25, stk. 2.

For at kunne eksportere CO₂ med henblik på lagring i andre lande er det Miljøministeriets opfattelse, at Danmark skal tiltræde ændringen til Londonprotokollens artikel 6 fra 2009, som undtager eksport af CO₂ fra forbuddet mod eksport af stoffer og materialer med henblik på dumpning. Ændringen til Londonprotokollens artikel 6 stiller endvidere krav om, at der indgås en aftale om eksport af CO₂. Danmark vil således være forpligtet til at indgå en aftale med et andet land, hvis Danmark er det eksporterende land, men også såfremt Danmark vil importere CO₂ fra et land, som er forpligtet af Londonprotokollen.

Efter Miljøministeriets opfattelse vil en aftale om import/eksport af CO₂ i henhold til Londonprotokollen være en mellemstatslig aftale, hvorfor det er Miljøministeriets opfattelse, at klima-, energi- og forsyningsministeren bør bemyndiges til at indgå sådanne aftaler. Ressortansvaret for geologisk lagring af CO₂ hører under klima-, energi- og forsyningsministeren, hvorfor eventuelle aftaler om import/eksport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden bør indgås af klima-, energi- og forsyningsministeren efter orientering af miljøministeren.

Selvom Danmark tiltræder ændringen til Londonprotokolens artikel 6 med nærværende lovforslag, vil ændringen ikke træde i kraft, før 2/3 af alle de tiltrædende lande til Londonprotokollen har accepteret den. Det er derfor Miljøministeriets opfattelse, at Danmark skal anmode IMO om tilladelse til at anvende resolution LP. 5(14), som muliggør, at ændringen midlertidig kan tages i brug, selvom ændringen til artikel 6 ikke er trådt i kraft.

2.2.3. Den foreslåede ordning

Den foreslåede ordning indebærer, at miljøministeren kan fastsætte regler, som undtager transport af CO₂ fra forbuddet i havmiljølovens § 25, stk. 2.

Det forudsættes med bemyndigelsesbestemmelsen i lovforslagets § 1, nr. 4, at der fastsættes regler, som undtager transport af CO₂ med henblik på lagring under havbunden i en bekendtgørelse. CO₂ vil i medfør af en bekendtgørelse således kunne transporteres og indlastes på et skib m.v. med henblik på geologisk lagring under havbunden inden for dansk søterritorium, dansk eksklusiv økonomisk zone og dansk kontinentalsokkelområde, og med henblik på geologisk lagring under havbunden uden for Danmarks havområder.

Transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden vil endvidere kunne ske med alle danske skibe, luftfartøjer, platforme og rørledninger, uanset hvor de befinder sig, og alle udenlandske skibe, og luftfartøjer, som befinder sig på dansk søterritorium og ved udenlandske platforme eller rørledninger, som befinder sig på dansk søterritorium eller dansk kontinentalsokkelområde, jf. havmiljølovens § 2, stk. 1.

Det foreslås endvidere, at klima-, energi- og forsyningsministeren efter orientering af miljøministeren kan indgå aftaler med andre lande om transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden, og at klima-, energi- og forsyningsministeren efter orientering af miljøministeren kan fastsætte regler om gennemførelsen af aftalerne, jf. den foreslåede bestemmelse i § 1, nr. 6.

Hvis Folketinget vedtager lovforslaget, vil vedtagelsen indebære, at Folketinget giver samtykke til, at Danmark kan tiltræde ændringen til Londonprotokollens artikel 6, jf. grundlovens § 19, stk. 1, 2. pkt. IMO vil efter vedtagelsen - gennem Udenrigsministeriet - således blive informeret om, at Danmark tiltræder ændringen til artikel 6, og at Danmark samtidig anmoder om tilladelse til at anvende resolution LP. 5(14) med henblik på midlertidigt at kunne anvende ændringen til artikel 6 til brug for eksport af CO₂ til lagring under havbunden.

Den foreslåede ordning indebærer således, at klima-, energi- og forsyningsministeren bemyndiges til efter orientering af miljøministeren at kunne indgå en aftale med et andet land om transport af CO₂ over landegrænser med henblik på geologisk lagring under havbunden.

Det forudsættes i den forbindelse, at aftalen vil være inden for rammerne af Danmarks internationale forpligtelser og således lever op til de betingelser, der fremgår af ændringen til Londonprotokollens artikel 6, herunder om hvilket land der skal meddele tilladelse til lagring af CO₂, ansvaret for udfærdigelse af miljøkonsekvensvurdering, tilsyn med lagringen m.v.

En aftale vil være at anse for en mellemstatslig aftale og vil kunne angå både transport af CO₂ med både eksport og import for øje. Aftalen vil i henhold til ændringen til Londonprotokollens artikel 6 kunne indgås som en bindende juridisk aftale, såsom et "memorandum of agreement", eller en konvention eller en ikke juridisk bindende aftale, såsom et "memorandum of understanding".

Bemyndigelsen til at fastsætte nærmere regler om gennemførelsen af aftaler om transport af CO₂ forudsættes anvendt til, at klima-, energi og forsyningsministeren i fornødent omfang vil kunne gennemføre eventuelle aftaler med andre lande om transport af CO₂ med henblik på lagring under havbunden i national ret.

Hvis Danmark indgår en aftale om transport af CO₂ med henblik på import/eksport af CO₂ under havbunden, vil IMO skulle orienteres om aftalen jf. ændringen til Londonprotokollens artikel 6.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 4 og 6, og bemærkningerne hertil.

3. Konsekvenser for opfyldelsen af FN's verdensmål

Lovforslaget vil betyde, at miljøministeren bemyndiges til at kunne fastsætte regler, som skal sikre, at havmiljøloven ikke forhindrer lagring, transport og import/eksport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden, hvorfor det vurderes, at lovforslaget vil bidrage til positive klimamæssige effekter. Lovforslaget vurderes således at bidrage til efterlevelsen af FN's verdensmål nr. 13 om bedre klimaindsats.

4. Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige

Lovforslaget medfører ikke økonomiske konsekvenser eller implementeringskonsekvenser for det offentlige.

Det vurderes, at de 7 principper for digitaliseringsklar lovgivning ikke er relevante for lovforslaget.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Der vurderes ikke at være økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet i forbindelse med lovforslaget. Lovforslaget har til formål at sikre, at havmiljøloven ikke forhindrer transport, import/eksport og lagring af CO₂ under havbunden og regulerer således ikke selve lagringen af CO₂. Tilladelse til geologisk lagring af CO₂ i undergrunden skal meddeles efter undergrundsloven.

Principperne for agil erhvervsrettet lovgivning vurderes ikke at være relevante, idet lovforslaget ikke vurderes at påvirke virksomhedernes muligheder for at teste, udvikle og anvende nye digitale teknologier og forretningsmodeller.

6. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget medfører ikke administrative konsekvenser for borgerne.

7. Klimamæssige konsekvenser

CO₂-lagring er en del af regeringens ambition om at reducere udledningen af CO₂ med 70 % i 2030. Det følger af den klimaaftale for energi og industri, som regeringen (Socialdemokratiet) indgik i juni 2020 sammen med Venstre, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Liberal Alliance og Alternativet, om bl.a. fangst, transport og lagring af CO₂ i Danmark samt transport af indfanget CO₂ på tværs af landegrænser. Aftalen forudsætter at det foregår under sikkerheds- og miljømæssige forsvarlige forhold.

Det vurderes, at CO₂-lagring vil kunne mindske den samlede udledning af CO₂ til luften. CO₂ kan lagres i undergrund, hvor der er mange velforbundne porerum af en vis størrelse, f.eks. sandsten som er en velegnet lagringsbjergart. For at undgå lækage er det nødvendigt, at reservoiret er forseglet med lag af ugennemtrængelige bjergarter med meget få eller meget små porerum med dårlig forbindelse mellem hinanden, f.eks. lersten, hvorved udsivning af CO₂ fra lagringskomplekset undgås.

8. Miljø- og naturmæssige konsekvenser

Meddelelse af tilladelse til geologisk lagring af CO₂ kan ske efter reglerne i undergrundsloven og CCS-bekendtgørelsen. Det følger heraf, at et CO₂-lagringsprojekt efter undergrundslovens § 23 - både i planlægningsfasen og i forbindelse med en tilladelse vil være underlagt reglerne om vurdering af virkninger på miljøet efter miljøvurderingsloven, hvorefter de konkrete miljømæssige konsekvenser vil blive vurderet.

CO₂-lagring i Danmark er i opstartsfasen, hvorfor der ikke på nuværende tidspunkt er meddelt tilladelse til lagring på en lagringslokalitet på dansk område. Enkelte andre lande er længere fremme med at udvikle konkrete projekter for CO₂-lagring og har derfor flere erfaringer end Danmark.

COWI har udarbejdet en rapport om de internationale erfaringer med fangst, lagring og transport af CO₂ med det formål at redegøre og beskrive de sikkerheds-, natur- og miljømæssige forhold forbundet med hele CCS kæden, herunder om hvorvidt de internationale erfaringer er sammenlignelige med danske forhold.

Rapporten beskriver, at der er begrænsede internationale erfaringer med geologisk lagring af CO₂ i undergrunden. I rapporten beskrives dog erfaringer fra enkelte norske projekter der viser, at der i forbindelse med overvågning af de eksisterende geologiske lagringskomplekser ikke for nuværende er konstateret udsivning.

Rapporten peger endvidere på, at seismiske undersøgelser er en aktivitet, der benyttes i forbindelse med geologiske forundersøgelser samt i forbindelse med den efterfølgende overvågning af lagringsstrukturerne, og at den skadelige påvirkning af fisk og pattedyr som følge af seismiske undersøgelser og overvågning typisk medfører en lokal, midlertidig påvirkning, som kan reduceres med passende afværgeforanstaltninger, som eksempelvis tidsmæssig planlægning af arbejdet for at undgå sårbare perioder, udlæg af køreplader m.m.

De største påvirkninger af miljø- og naturmæssige forhold påvises i rapporten i forbindelse med forundersøgelser af en mulig lagerlokalitet og etablering af anlæg til geologiske lagringsstrukturer. I rapporten er således beskrevet påvirkninger som fysiske forstyrrelser af havbunden, udledninger til vand af kemikalier, boremudder, borespåner og cement samt støj, emissioner og energiforbrug fra skibe og borerig.

Ved etablering og placering af anlæg, brønde og rørledninger, vil der være en påvirkning af havbunden, herunder varige ødelæggelse af habitater på havbunden og midlertidig påvirkning som følge af sedimentspredning samt ændring af havbunden ved akkumulering af boremudder. Boring af brønde medfører ophobning af materiale med kemikalier

bundet til sedimentet. Sedimentet spredes hurtigt af vandstrømmen, men der er observeret lokale effekter i overvågningsprogrammer. Fysisk forstyrrelse på havbunden kan forekomme under "site undersøgelser", 4D-seismiske undersøgelser, boring, installation af platforme og rørledninger samt afvikling.

I rapporten vurderes det endvidere, at væsentligheden af de miljø- og naturmæssige påvirkninger både offshore og på land vil afhænge af den konkrete placering af de geologiske lagringsstrukturer herunder nærheden til truede arter, beskyttede områder samt områder med beboelse.

I forhold til sammenligneligheden med danske forhold er det særligt projekter i Norge, som vurderes sammenlignelige, selvom der er specifikke arter og naturtyper, som ikke findes for den danske del af Nordsøen.

Det fremgår ikke af rapporten, hvilke langtidseffekter/konsekvenser der kan være fra lagring under havbunden.

9. Forholdet til EU-retten

CCS-direktivet fastsætter bl.a. de nærmere betingelser for tilladelser til og vilkårene for geologisk lagring af CO₂, samt tilsyn hermed. Direktivet er gennemført i undergrundsloven og CCS-bekendtgørelsen.

Formålet med CCS-direktivet har været at fjerne alle eksisterende hindringer for geologisk lagring af CO₂, og direktivet indeholder derfor også ændringer til øvrig EU-regulering, herunder bl.a. Rådets direktiv nr. 337 af 27. juni 1985 om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet (VVM-direktivet), Europa-Parlamentets og Rådets direktiv nr. 35 af 21. april 2004 om miljøansvar for så vidt angår forebyggelse og afhjælpning af miljøskader (miljøansvarsdirektivet), Europa-Parlamentets og Rådets direktiv nr. 12 af 5. april 2006 om affald (affaldsdirektivet) og Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1013 af 14. juni 2006 om overførsel af affald (transportforordningen).

Ændringen til affaldsdirektivet fra 2006 betyder, at direktivet ikke finder anvendelse på luftformige stoffer, der udsendes i atmosfæren og kuldioxid, der opsamles og transporteres med henblik på geologisk lagring, og som lagres geologisk i overensstemmelse med CCS-direktivet. Affaldsdirektivet fra 2006 er efterfølgende erstattet af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv nr. 98 af 19. november 2008 om affald. Affaldsdirektivet fra 2008 indeholder ikke samme eksplicitte undtagelse til dets anvendelsesområde for så vidt angår Carbon Capture and Storage (CCS) som affaldsdirektivet fra 2006, men eftersom affaldsdirektivet kun regulerer forhold vedrørende affald, som ikke er reguleret af anden lovgiv-

ning, og CCS-direktivet regulerer CCS generelt (*lex specialis*), finder affaldsdirektivet ikke anvendelse for CCS.

CCS-direktivets ændring af transportforordningen betyder, at overførsel af CO₂ med henblik på geologisk lagring i overensstemmelse med CCS-direktivet ikke er omfattet af dets anvendelsesområde og således ikke indgår i dets regler om import/eksport af affald. Transportforordningen finder direkte anvendelse i dansk ret og suppleres af reglerne i bekendtgørelse nr. 1229 af 21. november 2019 om overførsel af affald og overførsel af brugt elektrisk og elektronisk udstyr (import-/eksportbekendtgørelsen). Transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring reguleres således ikke af transportforordningen eller import-/eksportbekendtgørelsen.

10. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Et udkast til lovforslag har i perioden fra den 27. august 2021 til den 24. september 2021 været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

Aarhus Universitet, Advokatrådet/Advokatsamfundet, By og Havn, Bæredygtigt Landbrug, Daka Denmark A/S, Danish Cable Protection Committee (DKCPC), Danish Seafood Association, Danmarks Fiskeriforening, Danmarks Fritidssejler Union, Danmarks Jægerforbund, Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Pelagiske Producentorganisation, Danmarks Skibsmæglerforening, Danmarks Sportsfiskerforbund, Danmarks Vindmølleforening, Dansk Akvakultur, Dansk Amatørfiskerforening, Dansk Byggeri, Dansk Energi, Dansk Energi Brancheforening, Dansk Erhverv, Danske Regioner, Dansk Fritidsfiskerforbund, Dansk Industri, Dansk Kano og Kajak Forbund, Dansk Miljøteknologi, Dansk Møllerforening, Dansk Ornitologisk Forening, Dansk Sejlunion, Dansk Skovforening, Dansk Sportsdykkerforbund, Dansk Transport og Logistik, Danske Advokater, Danske Havne, Danske Maritime, Danske Rederier, Danske Regioner, Danske Råstoffer, Danske Tursejlere (DT), DCA – Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug, DCE (Center for Miljø og Energi), DHI – Institut for Vand og Miljø, Drivkraft Danmark, Energinet.dk, DTU, Femern A/S, Foreningen af Lystbådehavne i Danmark, EnviNa Foreningen af miljø-, plan- og naturmedarbejdere i det offentlige, Foreningen af Rådgivende Ingeniører, Foreningen Nej til Motorvej på Røsnæs, Friluftsrådet, GEUS, Green Network, Greenpeace, Hedeselskabet, Ingeniørforeningen i Danmark, ISOBRO, KIMO Danmark, Kommunalteknisk chefforening, Kyst, Land og Fjord, KL, Københavns Universitet, Landbrug & Fødevarer, Landdistrikternes Fællesråd, Landsforeningen Levende Hav, Mærsk, Mærsk Olie & Gas A/S, NOAH, OCEANA, Oil Gas Denmark, Plastic Change, Plastindustrien i Danmark, Region Hovedstaden, Region Midtjylland, Region Nordjylland, Region Sjælland, Region Syddanmark, Rådet for Grøn Omstilling, Sund og Bælt, Teknologisk Institut, Total, Vadehavssamarbejdet, Vattenfall, Verdensnaturfonden, Verdens

Skove, Vestas, Vindmølleindustrien, Visit Denmark, Økologisk Landsforening, Ørsted.

11. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindre udgifter (Hvis ja, angiv omfang/Hvis nej, anfør »Ingen«)	Negative konsekvenser/merudgifter (Hvis ja, angiv omfang/Hvis nej, anfør »Ingen«)
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Implementeringskonsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Klimamæssige konsekvenser	CO ₂ lagring under havbunden er en del af regeringens ambition om at reducere udledningen af CO ₂ med 70 % i 2030. Det vurderes, at CO ₂ -lagring i udgangspunktet vil kunne mindske den samlede udledning af CO ₂ til luften. Lovforslaget har til formål at fjerne forhindringer for lagring af CO ₂ , hvorfor det vurderes at have positive klimamæssige konsekvenser.	Ingen
Miljø- og naturmæssige konsekvenser	Ingen	COWI har udarbejdet en rapport om de internationale erfaringer med fangst, lagring og transport af CO ₂ med det formål at redegøre og beskrive de sikkerheds-, natur- og miljømæssige forhold forbundet med hele CCS kæden, og hvorvidt de internationale erfaringer er sammenlignelige med danske forhold.

		De største påvirkninger af miljø- og naturmæssige forhold påvises i rapporten i forbindelse med særligt forundersøgelser og anlæg af geologiske lagre. I rapporten er således beskrevet påvirkninger som fysiske forstyrrelser af havbund, udledninger til vand af kemikalier, boremudder, borespåner og cement samt støj, emissioner og energiforbrug fra skibe og borerig.
Forholdet til EU-retten	CCS-direktivet fastsætter bl.a. de nærmere betingelser for tilladelser og vilkår for geologisk lagring af CO ₂ , samt tilsyn med geologisk lagring af CO ₂ . Direktivet er gennemført i undergrundsloven og CCS-bekendtgørelsen.	
Er i strid med de principper for implementering af erhvervsrettet EU-regulering/ Går videre end minimumskrav i EU-regulering (sæt X)	Ja	Nej X

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Det fremgår af havmiljølovens § 4, stk. 2, at der ved dumpning forstås enhver bortskaffelse i havet – som ikke er ud-tømming – af stoffer eller materialer fra eller sammen med skibe, fly eller bevægelige eller fastanbragte platforme og enhver bortskaffelse i havet af skibe, fly eller bevægelige eller fastanbragte platforme, herunder enhver udledning, udflydning eller bortskaffelse af stoffer eller materialer, der er bragt om bord eller transporteres med henblik på bortskaffelse eller stammer fra behandling af stoffer eller materialer, der er bragt om bord eller transporteres med henblik på bortskaffelse.

Det foreslås i havmiljølovens § 4, stk. 2, at indsætte efter »enhver bortskaffelse i havet«: »på havbunden og under havbunden«.

På denne måde ændres bestemmelsen således, at det kom-

mer til at fremgå, at dumpning i havet også omfatter enhver bortskaffelse på havbunden og under havbunden.

Der er tale om en præcision af bestemmelsens anvendelsesområde. Det fremgår af forarbejderne til lov nr. 476 af 30. juni 1993, at dumpning også omfatter dumpning på havbunden og under havbunden jf. Folketingstidende 1992-93, til-læg A, spalte 7317. Ændringen vil således alene være en præcisering af gældende ret og ikke en udvidelse af havmiljølovens anvendelsesområde.

Den foreslåede ændring indebærer en tydeliggørelse af rækkevidden af forbuddet mod dumpning i havmiljølovens § 25, stk. 1.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.1. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 2

Havmiljølovens kapitel 9 omhandler dumpning. Kapitlet indeholder således regler om forbud mod dumping af stoffer og materialer samt forbud mod transport heraf. Derudover

indeholder kapitlet regler om dumpning af havbundsmateriale, som kan undtages fra forbuddet mod dumpning.

Det foreslås, at der før havmiljølovens § 25 indsættes følgende overskrift i kapitel 9: »Forbud mod dumpning«.

Den foreslåede ændring indebærer, at havmiljølovens § 25 får en selvstændig overskrift. Hensigten er at tydeliggøre bestemmelsens anvendelsesområde

Til nr. 3

Det fremgår af havmiljølovens § 25, stk. 1, at dumpning af stoffer og materialer ikke må finde sted, bortset fra dumpning af optaget havbundsmateriale. Det fremgår endvidere af havmiljølovens § 25, stk. 2, at det ikke er tilladt med henblik på dumpning, bortset fra dumpning af havbundsmaterialer, at overlade stoffer eller materialer til transport eller at transportere eller indlaste dem.

Det foreslås, at der i § 25, stk. 1, efter »optaget havbundsmateriale« og i § 25, stk. 2, efter »eller indlaste dem« indsættes: », jf. dog stk. 3«.

Virkningen er, at det kommer til at fremgå udtrykkeligt af forbuddene i § 25, stk. 1 og 2, at der i medfør af den foreslåede bestemmelse i stk. 3 kan være fastsat undtagelser til disse forbud. Der henvises til pkt. 2.1.3. og pkt. 2.2.3.

Til nr. 4

Det fremgår af havmiljølovens § 25, stk. 1, at dumpning af stoffer og materialer ikke må finde sted, bortset fra dumpning af optaget havbundsmateriale.

Det fremgår af forarbejderne til havmiljølovens § 4, stk. 2, i lov nr. 476 af 30. juni 1993, at dumpning også omfatter dumpning på havbunden og under havbunden, jf. Folketingstidende 1992-93, tillæg A, spalte 7317.

Havmiljøloven blev ved lov nr. 463 af 15. maj 2017 ændret således, at forbuddet mod dumpning i § 25, stk. 1, gennemfører CCS-direktivets artikel 2, stk. 4, om forbud mod lagring af CO₂ i vandsøjlen, jf. Folketingstidende 2016-17, A, L 110 som fremsat, s. 15f. CCS-direktivets artikel 2, stk. 4, om forbud mod lagring af CO₂ i vandsøjlen vedrører ikke lagring under havbunden, men eftersom havmiljølovens § 25, stk. 1, forbyder dumpning i havet, på havbunden og under havbunden jf. § 4, stk. 2, og bemærkningerne hertil, er det Miljøministeriets vurdering, at havmiljølovens § 25, stk. 1, forbyder lagring af CO₂ også under havbunden.

Det fremgår endvidere af havmiljølovens § 25, stk. 2, at det ikke er tilladt med henblik på dumpning, bortset fra dumpning af havbundsmaterialer, at overlade stoffer eller materialer til transport eller at transportere eller indlaste dem.

Londonprotokollen indeholder et generelt forbud mod dumpning i havet i artikel 4, stk. 1, 1. led. I Londonprotokollens Annex I er oplyst, hvad der kan undtages fra forbuddet mod dumpning, herunder optaget havbundsmateriale. I 2006 blev der vedtaget en ændring til Londonprotokollens Annex I, således at geologisk lagring af CO₂ kan undtages fra forbuddet mod dumpning.

Londonprotokollens artikel 6 indeholder derudover et forbud mod eksport af stoffer og materialer til dumpning i andre lande, hvorfor der efter bestemmelsen ikke kan ske transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden i et andet land.

Helsingfors-konventionen forbyder dumpning i Østersøområdet, undtagen optaget havbundsmateriale, jf. artikel 11, stk. 1 og 2. Der er ikke i Helsingfors-konventionen en undtagelse fra forbuddet mod dumpning for så vidt angår geologisk lagring af CO₂, hvorfor Helsingfors-konventionen forbyder geologisk lagring af CO₂ under havbunden i Østersøområdet.

Det foreslås at der indsættes et nyt *stk. 3*, i havmiljølovens § 25, hvorefter miljøministeren fastsætter regler om, at geologisk lagring af CO₂ under havbunden kan undtages fra forbuddene i § 25, stk. 1 og 2.

Virkningen af bestemmelsen er, at miljøministeren vil kunne fastsætte regler, som undtager geologisk lagring af CO₂ under havbunden fra forbuddene mod dumpning af stoffer og materialer og transport af stoffer og materialer til dumpning i havmiljølovens § 25, stk. 1 og 2.

Det forudsættes i den forbindelse, at bemyndigelsesbestemmelsen udmøntes således, at der fastsættes regler, som undtager geologisk lagring af CO₂ under havbunden og transport af CO₂ med henblik på lagring under havbunden. Som følge af Helsingfors-konventionens forbud mod dumpning vil bekendtgørelsens anvendelsesområde skulle begrænses, således at undtagelsen ikke vil gælde for Østersøområdet, og der vil således ikke kunne ske lagring af CO₂ under havbunden i Østersøområdet.

Geologisk lagring af CO₂ reguleres i øvrigt af undergrundsløven og CCS-bekendtgørelsen, som gennemfører CCS-direktivet. Tilladelse til geologisk lagring af CO₂ meddeles efter undergrundsløvens kapitel 6 om anden anvendelse og

kapitel 6 a om særlige bestemmelser om geologisk lagring og rørført transport af CO₂. Bekendtgørelsen, som vil skulle undtage geologisk lagring af CO₂ fra forbuddet mod dumpning i havmiljølovens § 25, stk. 1, vil således ikke kunne danne grundlag for tilladelse til geologisk lagring, da tilladelsesordningen reguleres af undergrundsloven og CCS-bekendtgørelsen.

Reglerne i medfør af Londonprotokollens Annex II fastsætter, at dumpning og dermed også lagring af CO₂ under havbunden kun kan ske efter tilladelse, og når der er foretaget en miljøkonsekvensvurdering.

OSPAR-konventionen indeholder tilsvarende regler, hvorefter forbuddet mod dumpning ikke gælder for CO₂-lagring, og at betingelserne for, hvornår der kan ske CO₂-lagring under havbunden, bl.a. er, at det skal ske i geologiske formationer i undergrunden, og at lagringen hovedsageligt skal bestå af CO₂ og kun må indeholde mindre mængder af andet materiale, som stammer fra fangst, transport eller lagringsprocesser af CO₂.

CCS-bekendtgørelsen indeholder lignende krav som Londonprotokollen og OSPAR-konventionen til lagringslokalitet og renheden af CO₂, hvorfor kravene i Londonprotokollen og OSPAR-konventionen på dette punkt allerede er gældende. Derudover vil et konkret CO₂-lagringsprojekt både i planlægningsfasen og i forbindelse med en tilladelse være underlagt reglerne om vurdering af virkninger på miljøet efter miljøvurderingsloven, hvorefter de konkrete miljømæssige konsekvenser vil blive vurderet.

Med vedtagelsen af lovforslaget vil Danmark kunne tiltræde ændringen til Londonprotokollens artikel 6 fra 2009, hvormed det vil være muligt at transportere CO₂ over landegrænser med henblik på lagring under havbunden, hvis der indgås en aftale med det modtagende land.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.1. og 2.2. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 5

Havmiljølovens kapitel 9 omhandler dumpning. Kapitlet indeholder regler om forbud mod dumping af stoffer og materialer samt forbud mod transport heraf. Derudover indeholder kapitlet i § 26 regler om dumpning af havbundsmateriale, som er undtaget fra forbuddet mod dumpning.

Det foreslås, at der før § 26 indsættes som overskrift: »Dumpning af optaget havbundsmateriale«.

Den foreslåede ændring indebærer, at havmiljølovens §§ 26-29 får en selvstændig overskrift. Hensigten er at tydeliggøre bestemmelseernes anvendelsesområde og at øge overblikket over havmiljøloven.

Der henvises til bemærkningerne til § 1, nr. 3 og 4.

Til nr. 6

Havmiljølovens kapitel 9 omhandler dumpning. Kapitlet indeholder regler om forbud mod dumping af stoffer og materialer samt forbud mod transport heraf. Derudover indeholder kapitlet regler om dumpning af havbundsmateriale, som kan undtages fra forbuddet mod dumpning.

Londonprotokollens artikel 6 indeholder et forbud mod eksport af stoffer og materialer til dumpning i andre lande, hvorfor der efter Londonprotokollen ikke kan ske transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden i et andet lands havområde. Den 30. oktober 2009 blev en ændring til artikel 6 vedtaget, som undtager eksport af CO₂ til geologisk lagring fra forbuddet mod eksport af stoffer og materialer til dumpning.

Ændringen til artikel 6 er endnu ikke trådt i kraft, som følge af manglende tiltrædelse fra de tiltrædende lande. Ikrafttræden kan ske, når 2/3 dele af de tiltrædende lande til Londonprotokollen meddeler IMO, at de tiltræder ændringen. Derefter vil ændringen træde i kraft 60 dage efter. Siden ændringen blev vedtaget, har 6 ud af i alt 53 lande accepteret ændringen. Danmark har endnu ikke tiltrådt ændringen.

I oktober 2019 blev resolution LP. 5(14) vedtaget. Denne muliggør, at ændringen til Londonprotokollens artikel 6 om eksport af CO₂ midlertidigt kan anvendes, hvis et tiltrædende land har accepteret ændringen og anmodet IMO om at kunne anvende bestemmelsen i henhold til resolutionen, uagtet den ikke er trådt i kraft.

Londonprotokollen stiller krav om, at lande, der vil eksportere CO₂ med henblik på lagring i et andet land, indgår en aftale med det modtagende land. En aftale skal fastslå ansvarsfordelingen for meddelelse af tilladelse til CO₂-lagring og vilkårene herfor. Hvis der indgås aftale om eksport af CO₂ til geologisk lagring med lande, der ikke har tiltrådt Londonprotokollen, skal aftalen endvidere sikre, at vilkårene for eksport og meddelelse af tilladelse til lagring sker i overensstemmelse med Londonprotokollen og øvrig internationale regler.

Det foreslås, at der i kapitel 9 efter § 29 indsættes en overskrift, således at det kommer til at fremgå, at reglerne i

den foreslåede bestemmelse i § 29 a omhandler geologisk lagring af CO₂ under havbunden.

Det foreslås endvidere i § 29 a, stk. 1, at klima-, energi- og forsyningsministeren efter orientering af miljøministeren kan indgå aftaler med andre lande om transport af CO₂ til geologisk lagring.

En aftale i henhold til den foreslåede bestemmelse vil være at anse for en mellemstatslig aftale og vil kunne angå transport af CO₂ med både import og eksport af CO₂ for øje med henblik på geologisk lagring under havbunden. Aftalen vil i henhold til ændringen til Londonprotokollens artikel 6 kunne indgås som en bindende juridisk aftale, såsom et ”memorandum of agreement” eller en konvention eller en ikke juridisk bindende aftale, såsom et ”memorandum of understanding”.

Det forudsættes i den forbindelse, at aftaler vil være inden for rammerne af Danmarks internationale forpligtelser og således vil skulle leve op til de betingelser der fremgår af ændringen til Londonprotokollens artikel 6, herunder om hvilket land der skal meddele tilladelse til lagring af CO₂, ansvaret for udfærdigelse af miljøkonsekvensvurdering, tilsyn med lagringen m.v.

Endvidere foreslås det i § 29 a, stk. 2, at klima-, energi- og forsyningsministeren kan efter orientering af miljømini-

steren fastsætte regler om gennemførelsen af aftalerne efter stk. 1.

Bemyndigelsen til at fastsætte nærmere regler om gennemførelsen af aftaler om transport af CO₂ forudsættes anvendt til, at klima-, energi- og forsyningsministeren i fornødent omfang vil kunne gennemføre eventuelle aftaler med andre lande om transport af CO₂ med henblik på lagring under havbunden i national ret.

Såfremt Danmark indgår en aftale om transport af CO₂ med henblik på import/eksport af CO₂ under havbunden, vil IMO skulle orienteres om aftalen jf. ændringen til Londonprotokollens artikel 6.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.1. og 2.2. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 2

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. januar 2022.

Lovforslaget gælder ikke for Færøerne og Grønland, da havmiljøloven ikke gælder for disse landsdele, jf. lovens § 68, og heller ikke kan sættes i kraft for disse landsdele.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

Lovforslaget

§ 1

§ 4. ---

Stk. 2. Ved dumpning forstås i denne lov enhver bortskaffelse i havet - som ikke er udtømning - af stoffer eller materialer fra eller sammen med skibe, fly eller bevægelige eller fast anbragte platforme og enhver bortskaffelse i havet af skibe, fly eller bevægelige eller fastanbragte platforme, herunder enhver udledning, udflydning eller bortskaffelse af stoffer eller materialer, der er bragt om bord eller transporteres med henblik på bortskaffelse eller stammer fra behandling af stoffer eller materialer, der er bragt om bord eller transporteres med henblik på bortskaffelse.

Stk. 3-4. ---

Kap. 9. *Dumping*

§ 25. Dumpning af stoffer eller materialer må ikke finde sted, bortset fra dumpning af optaget havbundsmateriale.

Stk. 2. Det er ikke tilladt med henblik på dumpning, bortset fra dumpning af havbundsmaterialer, at overlade stoffer eller materialer til transport eller at transportere eller indlaste dem.

§ 26. Miljøministeren meddeler tilladelse til og fører tilsyn med dumpning af optaget havbundsmateriale.

§ 29. Miljøministeren kan, herunder til opfyldelse af internationale aftaler, foretage ændringer i bilag 1 og 2

I lov om beskyttelse af havmiljøet, jf. lovbekendtgørelse nr. 1165 af 25. november 2019, som ændret ved § 4 i lov nr. 126 af 30. januar 2021, og § 33 i lov nr. 1436 af 29. juni 2021, foretages følgende ændringer:

1. I § 4, stk. 2, indsættes efter »enhver bortskaffelse i havet«: »på havbunden og under havbunden«.

2. Før § 25 indsættes som overskrift i kapitel 9: »*Forbud mod dumpning*«.

3. I § 25 indsættes i *stk. 1* efter »optaget havbundsmateriale« og i *stk. 2* efter »eller indlaste dem«: », jf. dog *stk. 3*«.

4. I § 25, indsættes som *stk. 3*:

»*Stk. 3.* Miljøministeren fastsætter regler om, at geologisk lagring af CO₂ under havbunden kan undtages fra forbudene i *stk. 1* og *2*.«

5. Før § 26 indsættes som overskrift: »*Dumping af optaget havbundsmateriale*«.

6. Efter § 29 indsættes i kapitel 9:

»*Geologisk lagring af CO₂ under havbunden*

§ 29 a. Klima-, energi- og forsyningsministeren kan efter orientering af miljøministeren indgå aftaler med andre lande om transport af CO₂ til geologisk lagring under havbunden.

Stk. 2. Klima-, energi- og forsyningsministeren kan efter orientering af miljøministeren fastsætte regler om gennemførelsen af aftalerne efter stk. 1.«

§ 2

Loven træder i kraft den 1. januar 2022.

Bilag 2**RESOLUTION LP. 3 (4) ON THE AMENDMENT TO ARTICLE 6 OF THE LONDON PROTOCOL (Adopted on 30 October 2009)****THE FOURTH MEETING OF CONTRACTING PARTIES TO THE 1996 PROTOCOL TO THE CONVENTION ON THE PREVENTION OF MARINE POLLUTION BY DUMPING OF WASTES AND OTHER MATTER, 1972**

RECALLING the objectives of the 1996 Protocol to the London Convention ("London Protocol") that include the protection and preservation of the marine environment from all sources of pollution;

REITERATING the serious concern regarding the implications for the marine environment of climate change and ocean acidification, as a result of elevated levels of carbon dioxide in the atmosphere;

WELCOMING the adoption and entry into force of the amendment to include the sequestration of carbon dioxide streams in sub-seabed geological formations in Annex 1 to the London Protocol, as set out in Resolution LP. 1(1);

RECALLING that Resolution LP. 1(1) recognized that carbon dioxide capture and sequestration should not be considered as a substitute to other measures to reduce carbon dioxide emissions, but considered such sequestration as one of a portfolio of options to reduce levels of atmospheric carbon dioxide and as an important interim solution;

NOTING that not all countries have suitable sub-seabed geological formations for the sequestration Issues and its conclusions, as set out in its report LP(CO2 1/8);

WELCOMING the work of the Legal and Technical Working Group on Transboundary CO2 Sequestration Issues and its conclusions, as set out in its report LP/CO2 1/8;

WELCOMING FURTHER the work of the Intersessional Correspondence Group on Transboundary CO2 Sequestration Issues and its conclusions, as set out in its report LC 31/5;

REITERATING the agreement of Contracting Parties in 2008 that the London Protocol should not constitute a barrier to the transboundary movement of carbon dioxide streams to other countries for disposal as a measure to mitigate climate change and ocean acidification;

EMPHASIZING that this resolution should not be interpreted as legitimizing the export of any other waste or other matter to other countries for disposal;

EMPHASIZING ALSO that Contracting Parties should ensure that the long distance export of carbon dioxide streams between UN regions is reduced to the minimum consistent with the protection and preservation of the marine environment from all sources of pollution, taking into account the special position of developing countries;

STRESSING that the accountability for compliance with the provisions of the Protocol will rest with the Contracting Party in the case of export to non-Contracting Parties;

NOTING that the transboundary movement of carbon dioxide after injection (migration) is not export for dumping and therefore not prohibited by Article 6; and

STRESSING that management of shared formations is an important issue that should be addressed to ensure appropriate environmental protection;

1 ADOPTS the following amendment to Article 6 of the London Protocol, in accordance with Article 21 of the Protocol, as set out in the Annex to this resolution; and

2 INVITES the Scientific Group under the London Protocol in collaboration with the Scientific Group under the London Convention to consider the need for amendments to the *Specific Guidelines for Assessment of Carbon Dioxide Streams for Disposal into Sub-seabed Geological Formations*, to provide further specific guidance in cases of export of such streams to other countries for disposal and issues related to the management of transboundary movement of carbon dioxide after injection.

ANNEX

AMENDMENT TO ARTICLE 6 OF THE LONDON PROTOCOL

Add "1" before: Contracting Parties shall not allow the export of wastes or other matter to other countries for dumping or incineration at sea.

Add a new paragraph 2 as follows:

"2 Notwithstanding paragraph 1, the export of carbon dioxide streams for disposal in accordance with annex 1 may occur, provided that an agreement or arrangement has been entered into by the countries concerned. Such an agreement or arrangement shall include:

- . 1 confirmation and allocation of permitting responsibilities between the exporting and receiving countries, consistent with the provisions of this Protocol and other applicable international law; and
- . 2 in the case of export to non-Contracting Parties, provisions at a minimum equivalent to those contained in this Protocol, including those relating to the issuance of permits and permit conditions for complying with the provisions of annex 2, to ensure that the agreement or arrangement does not derogate from the obligations of Contracting Parties under this Protocol to protect and preserve the marine environment.

A Contracting Party entering into such an agreement or arrangement shall notify it to the Organization."

Bilag 3**RESOLUTION LP. 3(4) OM ÆNDRING AF LONDON-PROTOKOLLENS ARTIKEL 6 (Vedtaget d. 30. oktober 2009)****FJERDE MØDE MELLEM DE DELTAGENDE PARTER TIL 1996-PROTOKOLLEN TIL KONVENTIONEN OM FORHINDRING AF HAVFORURENING VED DUMPNING AF AFFALD OG ANDRE STOFFER, 1972**

SOM HENVISER TIL de mål i 1996-protokollen til London-konventionen ("London-protokollen"), der omfatter beskyttelse og bevarelse af havmiljøet mod alle forureningskilder,

SOM GENTAGER de alvorlige betænkeligheder med hensyn til indvirkningen på havmiljøet som følge af klimaændringer og forsuring af havene grundet øgede CO₂-niveauer i atmosfæren,

SOM GLÆDER SIG over vedtagelsen og ikrafttrædelsen af ændringen, således at lagring af CO₂-strømme i geologiske formationer under havbunden omfattes i bilag 1 til London-protokollen, som fastlagt i Resolution LP. 1(1),

SOM HENVISER TIL, at Resolution LP. 1(1) erkendte, at CO₂-opsamling og -lagring ikke bør betragtes som en erstatning for andre tiltag til reduktion af CO₂-emission, men betragtede sådan lagring som én blandt en række muligheder for at reducere CO₂-niveauer i atmosfæren og som en vigtig foreløbig løsning,

SOM BEMÆRKER, at ikke alle lande har passende geologiske formationer under havbunden til lagring af CO₂-strømme,

SOM GLÆDER SIG over det arbejde, der er udført af Legal and Technical Working Group on Transboundary CO₂ Sequestration Issues samt arbejdsgruppens konklusioner, som fremgår af arbejdsgruppens rapport LP/CO₂ 1/8,

SOM ENDVIDERE GLÆDER SIG over det arbejde, der er udført af Intersessional Correspondence Group on Transboundary CO₂ Sequestration Issues samt arbejdsgruppens konklusioner, som fremgår af arbejdsgruppens rapport LC 31/5,

SOM GENTAGER den aftale, de deltagende parter indgik i 2008, om at London-protokollen ikke skal udgøre en barriere for den grænseoverskridende transport af CO₂-strømme til andre lande med henblik på bortskaffelse, som et tiltag rettet mod at imødegå klimaændringer samt forsuring af havene,

SOM FREMHÆVER, at denne resolution ikke skal fortolkes som en legitimering af eksport af nogen anden form for affald eller andre stoffer til andre lande med henblik på bortskaffelse,

SOM ENDVIDERE FREMHÆVER, at de deltagende parter skal sikre, at eksport af CO₂-strømme over lange afstande mellem regioner i FN begrænses til det minimum, der er foreneligt med beskyttelse og bevarelse af havmiljøet mod alle forureningskilder, idet der tages hensyn til den særlige situation for udviklingslande,

SOM UNDERSTREGER, at ansvaret for overholdelse af bestemmelserne i protokollen ligger hos den deltagende part ved eksport til ikke-deltagende parter,

SOM BEMÆRKER, at grænseoverskridende transport af CO₂ efter injektion (migration) ikke er eksport med henblik på dumpning, og derfor ikke er forbudt i henhold til artikel 6, og

SOM UNDERSTREGER, at håndteringen af fælles formationer er et væsentligt spørgsmål, der skal adresseres for at sikre passende miljøbeskyttelse,

1 VEDTAGER nedenstående ændring af London-protokollens artikel 6 i

overensstemmelse med protokollens artikel 21, som anført i bilaget til denne resolution, og

2 OPFORDRER London-protokollens videnskabelige gruppe til i samarbejde med London-konventionens videnskabelige gruppe at overveje behovet for ændringer af de specifikke retningslinjer for vurdering af CO₂-strømme med henblik på bortskaffelse i geologiske formationer under havbunden (*Specific Guidelines for Assessment of Carbon Dioxide Streams for Disposal into Sub-seabed Geological Formations*) for at sikre yderligere konkret vejledning ved eksport af disse strømme til andre lande med henblik på bortskaffelse samt spørgsmål vedrørende håndtering af grænseoverskridende transport af CO₂ efter injektion.

BILAG

ÆNDRING AF LONDON-PROTOKOLLENS ARTIKEL 6

Tilføj "1." før: De deltagende parter skal forbyde eksport af enhver form for affald og andre stoffer til andre lande, hvor affaldet eller andre stoffer dumpes eller forbrændes til søs.

Tilføj et nyt stk. 2 som følger:

"2. Uagtet bestemmelsen i stk. 1, må eksport af CO₂-strømme med henblik på bortskaffelse i overensstemmelse med bilag 1 forekomme, forudsat at de berørte lande har indgået en aftale eller en ordning. En sådan aftale eller ordning skal omfatte:

- . 1 bekræftelse og fordeling af ansvar for udstedelse af tilladelser mellem de eksporterende og modtagende lande i overensstemmelse med bestemmelserne i denne protokol og anden relevant international lovgivning, og
- . 2 bestemmelser i tilfælde af eksport til ikke-deltagende parter, der mindst svarer til bestemmelserne i denne protokol, herunder bestemmelser, som knytter sig til udstedelse af tilladelser og betingelser for tilladelser i forhold til overholdelse af bestemmelserne i bilag 2 med henblik på at sikre, at aftalen eller ordningen ikke afviger fra de deltagende parters forpligtelser i henhold til denne protokol til at beskytte og bevare havmiljøet.

En deltagende part, som indgår en sådan aftale eller ordning, skal orientere organisationen."